

Kulturarv i kristider

Hur 2000-talets globala ekonomiska kris påverkat det offentliga arbetet med kulturhistoriska miljöer på Irland

Inledning

Kulturarvets betydelser för samhälle och individer uppmärksammas allt mer i Västvärlden. Dess värden, i såväl kulturhistoriska, estetiska, sociala, identitets- och platsskapande som i ekonomiska och ekologiska termer, förs fram av forskare, beslutsfattare och andra aktörer i samhället. Hur samhället hanterar sina kulturmiljöer, som är delar av dess kulturarv, kan ses som en dimension av designen av framtiden. Dagens beslut och synsätt hos den statliga kulturmiljövården spelar roll. De formar vad som ska betraktas och skyddas som kulturarv och hur detta kulturarv ska värderas och användas. Detta formar i sin tur den värld som vi både materiellt och symboliskt lever i idag och framöver (Harrison 2013). Den här artikeln fokuserar på hur denna design av omvärlden kan påverkas av ekonomiska kriser. Den globala ekonomiska krisen som startade år 2008 har haft kännbara konsekvenser vad gäller inte bara ekonomi utan även sysselsättning, politik, planering, turism, hälsa, orättvisor och sociala förhållanden (Boin *et al.* 2009; Kentikelenis *et al.* 2011; Peet 2011 för att nämna några). Här har geografisk forskning bidragit med viktiga diskussioner om exempelvis krisens heterogena orsaker och effekter världen över

och behoven av studier på olika skalor och platser för att förstå detta (Aalbers 2009; Derudder *et al.* 2011). Trots krisens olikartade spridning och effekt har statskassor världen över påverkats. Budgetar har krympt och Inkei (2010) uppmärksammar att den kulturella sektorn, som inkluderar kulturarvsfrågor, fått betala ett relativt högt pris med kraftiga åtstramningar på de flesta håll i Europa. Kriser och ekonomiska begränsningar kan skapa osäkerheter, kortsiktigt handlade och behov av preciserat beslutsfattande, skarpa prioriteringar och nya fokuseringar (Fabiani 2014). Å andra sidan inbegriper kulturarvsfrågor alltid selektiva processer där vissa objekt, platser och traditioner med kopplingar till det förflutna klassas som mer värdefulla än andra (Graham *et al.* 2000).

Irland drabbades hård av den globala ekonomiska krisen. Situationen för landets kulturarvsmyndigheter, liksom för stora delar av det irländska samhället, har ändrats genomgripande de senaste 20 åren. Mellan 1993 och 2007 upplevde republiken en ekonomisk boom med växande sysselsättning och ökad genomsnittlig levnadsstandard (Kirby och Murphy 2011). Det statliga stödet för vården av kulturhistoriska miljöer växte under denna ekonomiska uppgång (Cooke 2003).

Under år 2008 kollapsade dock ekonomin som en del i den globala ekonomiska krisen, och Irland gick istället in i en allvarlig ekonomisk nedgång. Stora nedskärningar genomfördes i statliga budgetar för sjukvård, utbildning, infrastruktur (Drudy och Collins 2011; Kirby och Murphy 2011; O’Callaghan *et al.* 2015) och för kultur och kulturarv. Krisen är fortfarande starkt närvarande i fortsatta budgetnedskärningar i den offentliga sektorn (The Irish Examiner 2015). Konsekvenserna av krisen har tidigare inte analyserats tidigare, förutom delvis i enstaka studier om krisens inverkan på den irländska arkeologisektorn (Eogan 2010) och min egen studie om påverkan på irländsk kulturarvspolicy (Lagerqvist 2015). Överhuvudtaget är forskningen kring den ekonomiska krisens effekter på kulturarvsfrågor ganska tunn. Det finns en del europeiska studier som, dock mest deskriptivt, uppmärksammar effekterna på arkeologisektorn (Schlanger och Aitchison 2010, Howery 2013) och på museum och konst (Hayward 2010; Bonet och Donato 2011; Meade 2011; Moldoveanu och Ioan-Frank 2011; Fabiani 2014). Det finns även ett par rapporter från EU kring konsekvenserna på kulturområdet mer generellt (Inkei 2010). Följaktligen finns det ett behov för en djupare granskning av krisens påverkan på både arbete med och värderingar kring kulturarv.

Artikeln undersöker därför den globala ekonomiska krisens påverkan på irländsk statlig kulturmiljövård. Detta analyseras för att förstå och diskutera hur värderingar, maktrelationer och konkret arbete i offentlig kulturmiljövård, och i sin tur de miljöer som detta formar, kan påverkas av stora samhällsförändringar som kriser och stat-

liga åtgärder. Artikeln guidas av följande frågor: Hur har värdering och arbetet kring kulturhistoriska miljöer, och kulturarv i stort, påverkats i och med den ekonomiska krisen sedan år 2008? Kan nya sätt att betrakta och hantera kulturarvet observeras? Analysen möjliggör en kritisk utvärdering av rådande värderingar, prioriteringar och maktrelationer kring kulturarv. Dessa kan antas bli mer explicita, fast även förändras, när ekonomin försämras. Krisen kan alltså fungera som en synliggörare av vilka värden, aktörer, perspektiv, användningssätt och syften som ges företräde i den officiella kulturmiljövården när hårda prioriteringar måste göras.

Teoretiska utgångspunkter: Kulturarv, värderingar och nationell kulturmiljövård

Begreppet kulturarv är ett väl använt begrepp i såväl planering och turism som forskning. Det är också ett omdiskuterat begrepp med en varierande definition. Det definieras här som ”de delar av det förflutna som vi idag väljer ut för nutida användning av ekonomiska, kulturella, politiska eller sociala skäl” (fritt översatt av författaren från Graham *et al.* 2000:17). Begreppet kulturarv refererar alltså till spår från det förflutna som vi väljer ut men också till hur vi idag använder, representerar och värderar dessa. Kulturarvsbegreppet är därför tätt sammankopplat med selektiva processer där vissa objekt, platser och traditioner med kopplingar till det förflutna blir resurser för dagens samhälle (Ashworth *et al.* 2007). Ibland delas kulturarvet upp som materiellt och immateriellt kulturarv. Det är en svår uppdelning

då de båda dimensionerna ofta är integrerade i de delar av det förflutna som finns kvar idag. Kulturarvet fungerar som både symboliska och materiella byggstenar av vår omvärld. Den här undersökningen av kulturarv fokuserar framförallt på kulturhistoriska miljöer och objekt samt den värdering, finansiering, användning och skötsel som finns kring dessa.

Analysen grundar sig på tankemodellen att statliga myndigheters arbete med kulturmiljöer, som deras värderingar, prioriteringar, finansieringar och planer, är en dominerande del hur kulturarvet och dess värden kontinuerligt skapas, legitimeras och bibehålls i dagens samhälle (se t.ex. Smith 2006; Harrison 2010; Waterton 2010). Dagens beslut, handlingar och conceptualiseringar angående kulturarv formar vad som ska betraktas, värderas och behållas som detsamma. På så vis är det, som arkeologen Rodney Harrison (2015) uppmärksammar, en del av designen av världen för nutid och framtid. Det statliga arbetet med kulturarvet innebär viktiga, och politiskt laddade, konstruktions- och urvalsprocesser. Processerna verkar genom praktiker av identifiering, kontrollering, marknadsföring, ekonomiskt stöd och skötsel av objekt och miljöer som ges särskilda värden i och med att de kategoriseras som en del av ett kulturarv. Detta genererar ett slags kanon kring kulturarvet som ofta är nära kopplat till idéer om nationen, men även i allt större utsträckning till ekonomisk potential hos vissa delar av kulturarvet (Negussie 2006; Harrison 2010). Denna kanon kan kopplas till kulturarvsforskaren Laurajane Smiths (2006) begrepp *Authorized heritage discourse* (AHD). Begreppet AHD fokuserar

på den statliga eller mer officiella diskursen kring kulturarv som enligt Smith finns i Västvärlden. Diskursen kan ses som de idéer som bestämmer vad som uppfattas som kulturarv och det är det som till stor del styr den statliga kulturmiljövården. En central aspekt av denna dominerande kulturarvsdiskurs är den tyngd den ger åt expertkunskaper medan alternativa tolkningar och engagemang från exempelvis allmänheten ofta anses mindre sanna eller viktiga. Vad som ses som kulturarv och därför bevarandevärt baseras i AHD framförallt på värderingar kring riktigt gamla, estetiskt tilltalande och/eller monumentala objekt eller platser, ofta länkat till historier om den sociala, politiska och ekonomiska (och framförallt manliga) eliten. Historier kring platser, händelser och människor som faller utanför har därför ofta varit underrepresenterade i nationella kulturarvsstrategier (Smith 2006).

De senaste åren har dock intresset för olika former av kulturarv ökat i Västvärlden. Ett engagemang för ett bredare, mångfaldigt och yngre kulturarv har blivit tydligt. Det kan ses i forskning, turism, volontärarbete och statlig kulturmiljövård, om än i varierande grad (Atkinson 2008; Watson och Waterton 2010). Det har följaktligen börjat ske en breddning kring vilka historier som fokuseras på: från endast de mer traditionella stora berättelserna till även mer vardagliga och diversifierade historier. Därmed har flera typer av miljöer, traditioner och artefakter blivit upplyfta som viktiga bärare av kulturarv och identitet. Utvecklingen kan både kopplas till ett bredare och mer inkluderande engagemang kring det förflutna och till att allt större ekonomiska och sociala

värden ges till kulturarvet. På senare tid har såväl forskning som beslutsfattare och andra aktörer i samhället fört fram de stora värden kulturarv kan ha för turism, sysselsättning, regional utveckling och identitet (Goodall 1994; Graham *et al.* 2000; Harrison 2010; Dümcke & Gnedovsky 2013). Men vad händer med denna breddning av diskursen kring vad kulturarvet konstitueras av och vad som ska satsas på i kristider när det blir extra hårt tryck på att göra prioriteringar inom kulturmiljövården? Vilka värden står sig då?

Frågor kring hur kulturhistoriska miljöer betraktas och värderas, och de maktstrukturer som finns och styr praktikerna kring det, har diskuterats en hel del inom ämnen som historia, arkeologi, sociologi, etnologi, ekonomi, turismstudier och kulturgeografi. Geografiska studier kring kulturmiljövård och kulturarv behövs. Kulturarv är oundvikligt ett rumsligt fenomen som är med och formar platser och människors identiteter och bygger upp omvärlden materiellt och symboliskt (Graham *et al.* 2000). Alla kulturarv, som kulturmiljöer, uppstår och existerar någonstans. Hur de används, stöds, värderas och sköts, och förändringar i detta, exempelvis till följd av en ekonomisk kris, påverkar specifika platser och människorna som är länkade till kulturarvet och dessa platser. Kulturgeografisk forskning har tidigare bidragit till förståelsen av kulturarvets betydelse för regional och urban utveckling, platsidentitet och turism (t.ex. Lowenthal 1985; Graham *et al.* 2000). Sålunda har kulturarvets påverkan på platser ekonomiska och sociala utveckling studerats tidigare. Men förutom hur kulturarvet använts för att exempelvis bygga upp nya möjligheter

till försörjning på platser där de ekonomiska förutsättningarna försämrats (Goodall 1994; Braunerhielm 2006) har frågor kring hur platser ekonomiska situationer påverkar kulturarv och värderingen och hanteringen av de miljöer som kulturarvet bygger upp tidigare inte undersökts eller diskuterats ordentligt.

Forskningen som den här artikeln baseras på syftar i stort till att bidra med kunskap om krisers breda påverkan på samhället och kulturarvets skiftande och mångfaldiga status idag, genom att studera dessa två i en konkret situation som drar frågan om kulturarvens värden i och för samhället till sin spets. Även om den globala ekonomiska krisen drabbade Irland hårdare än många andra länder så bör inte de konsekvenser som diskuteras här ses som helt unika. Liknande utvecklingar har antytts på andra håll i Europa (Hewison & Holden 2014; Inkei 2010). Irland är heller inte det sista landet att drabbas av en kris, då ekonomiska krisen som slog 2008 säkerligen kommer följas av nya kriser.

Metoder och källor

Artikeln är en del i ett postdokprojekt som genomfördes mellan 2013 och 2015. Analysen gäller krisens påverkan under perioden 2008 till 2014 och grundar sig delvis på intervjuer med personer knutna till den irländska offentliga kulturmiljövården på både lokal och nationell nivå. Dessa inkluderar fyra anställda på *The Heritage Council* (HC), tre anställda på *Department of Arts, Heritage and the Gaeltacht* (DAHG) och en anställd på *Office of Public Works* (OPW) samt 13 personer anställda som lokala Heritage Offi-

cers eller Conservation Officers på det som motsvarar Irlands kommunnivå. Intervjuer har även genomförts med sex representanter för volontärorganisationer inom kulturarvsområdet. Dessa organisationer, som utgörs av *An Taisce, The Irish Community Archive Network, Irish Georgian Society, Tuam Mill Museum, Galway Civic Trust* och *James Joyce Tower*, är lokaliserade i Dublin county på Irlands östkust och i Galway county på landets västkust. Alla intervjuer är anonymiserade och refereras endast till med organisation/arbets-titel och år. Förutom intervjuer har analyser av dokument rörande den statliga kulturmiljövården, som policydokument och dokument om strategiska satsningar, finansiering och program, varit centrala. Analysen har inriktats på hur kulturmiljövårdens hantering av kulturarvet förändrats sedan Irlands ekonomiska boom under tidigt 2000-tal fram till dagens ekonomiska kris i 2010-talets Irland (för en mer detaljerad dokument-analys, se Lagerqvist 2015). Föreliggande analys är delvis en bearbetning av den analysen men har även ett tydligare fokus på kulturmiljöer och baseras även på intervjumaterial).

Krisens återverkningar på Irlands kulturmiljövård

En tydlig konsekvens av krisen är statliga budgetnedskärningar. Den irländska kulturmiljövårdens budgetar har minskat på både central och lokal nivå. År 2013 var budgetarna för de centrala kulturmiljövårdsmyndigheterna ungefär en tredjedel av vad de var år 2008 (HC intervju 2013; DAHG intervju 2013). Många stödprogram där både myndigheter och allmän-

het kunde söka pengar har därför minskat kraftigt eller pausats. Exempelvis har summan som HC delar ut för att stödja genomförandet av olika kulturarvsprojekt runt om i landet sedan krisens intåg och fram till år 2015 minskat med nära 90 procent (The Irish Examiner 2015). Detta har påverkat stödet för och genomförandet av diverse projekt som såväl myndigheter som privatpersoner och föreningar har eller skulle kunna bedriva (HC 2011; intervjuer DAHG 2013, HC 2013 samt Heritage officers 2011, 2012 och 2013). I intervjuerna beskriver både lokala och centrala kulturmiljövårdsmyndigheter tiden efter 2008, och framförallt efter 2010, som något av ett vacuumtillstånd där en rad projekt avbrutits eller pausats till följd av minskade resurser vad gäller både pengar och arbetskraft. Många respondenter lyfter den osäkerhet som råder kring både den närmare och mer avlägsna framtiden. Det är svårt att planera och skapa långsiktiga strategier i en osäker och kortsiktig värld.

Skiftande värderingar och prioriteringar: att följa pengarna

Krisen har inneburit skiftningar i hur kulturarvet värderas, prioriteras och konceptualiseras, vilket understöds av både policydokument och intervjuer.

Samtidigt som kulturarvets finansiering sjunkit drastiskt i krisens spår har dess roll i landets återuppbyggnad uppmärksamats både inom och utanför kulturarvssektorn, främst i relation till turism och ekonomi (Deenihan 2011). Dessutom har kulturarvets och den kulturella sektorns värden framhållits som en stabil del i en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar

utveckling i kontrast till den krisande bank- och finansvärlden (Meade 2011). Analysen av policydokument och intervjuer visar dock att vissa delar av kulturarvet utpekats som extra viktiga i kristider. Den irländska statliga kulturmiljövården har riktat sin uppmärksamhet och argumentation mot framförallt kulturarvet som jobbskapande, som hävstång för kapitalinvesteringar inom byggbranschen och för turism. Detta reflekteras i de centrala stödprogram som erbjudits sedan år 2010 (HC 2011a, 2011b, DAHG 2014). En jämförande analys av statliga policydokument från innan och efter krisens intåg (HC 2001, HC 2007, HC 2011b, HC 2012, DAHIG 2002, DEHL 2008, DAHG 2011) visar att kulturarvsfrågorna omfokuserats (se även Lagerqvist 2015). Policydokumenten efter 2008 lyfter fram och paketerar kulturarv och kulturhistoriska miljöer som tveklöst produktiva, strömlinjeformade, okomplicerade, samspelande med resten av samhället och bra för allt och alla. Följaktligen kan kulturarvet betraktas som en värdefull, omistligt del av Irlands återhämtning. Rent konkret görs detta genom att privilegiera en viss typ av instrumentella värden hos kulturarvet, de ekonomiska, med hjälp av tydlig specificering och kvantifiering. Andra instrumentella värden, som kulturmiljövårdens möjliga förtjänster för hälsa, utbildning och sociala värden omtalas istället i vaga termer och hamnar därför rent praktiskt i skymundan, trots att de ofta nämns. Denna vridning och reducering av kulturarvets värden har mött internt missnöje, även om den också förstås. De flesta av de lokala statliga kulturmiljövårdarna uppmärksammar att kulturarvets inneböende värde, liksom dess betydelse för

samhället bortom ekonomin, som att stärka lokalsamhällen och skapa platskänsla och identitet, alltmer tappats bort i och med att samtliga myndigheter retirerar till det som refereras till som ”kärnverksamheter”, dit kulturarv egentligen inte räknas.

Det finns därför ett upplevt behov hos både lokala och nationella kulturmiljövårdsmyndigheter att rättfärdiga sitt arbete och bli betraktade som värdefulla för andra myndigheter och sektorer. Exempelvis genom att de ”minimerar kulturarvsaspekterna vid potentiella exploateringsprojekt för att säkra planeringstillstånd och skapa utveckling” som en lokal statlig kulturmiljövårdare beskriver det (Heritage officer intervju 2013). Krisen frammanar ett upplevt krav på kulturarvsmyndigheterna från den centrala makten, regeringen, att visa att kulturarvet är produktivt och lönsamt på lokal, regional eller nationell nivå eller för någon annan del av myndigheterna. Mycket hänger på att producera rätt argument och trycka på ekonomisk vinning, arbetstillfällen och turism. En annan krisrelaterad förändring handlar om att resurser framförallt läggs på nödvändig reparation av byggnader för att undvika skador och därmed stämningar mot staten (Heritage officer intervju 2013, Conservation officer intervju 2013, DAHG intervju 2013).

Den ekonomiska krisen har alltså inneburit en fokusering på projekt där den lokala eller nationella kulturmiljövården kan koppla sina utgifter till vinster inom turism och jobbskapande, där de kan erhålla erkännande och berättigande från andra myndigheter, och hålla sig från rättsliga skyldigheter och kostnader. Detta påverkar prioriteringsordningen kring hur kulturmiljövårdsarbetet genomförs och

vad som satsas på, och inte. Majoriteten av de intervjuade representanterna för både lokal och nationell kulturmiljövård är enade om att mer vardagliga byggda kulturhistoriska miljöer, med mindre hus i privat ägo och särskilt gammal, småskalig jordbruksbebyggelse och små omoderna hus i småstadscentrum, hamnat i skymundan. Istället prioriteras miljöer som uppvisar det ikoniska, typiskt irländska kulturarvet, som också tydligt drar mycket turister. En specifik typ av kulturmiljö som skulle kunna hamna i den första kategorin men som snarare tillhör det senare, för dess koppling till ett irländskt nationallandskap (Cusack 2001) och därför är tätt knutet till AHD, är små stenhus med halmtak (*eng. thatched cottages*):

Alltså, det finns vissa prioriteringar från departementet (DAHG författarens anmärkning). Mer än en gång har stugor med halmtak nämnts i deras stödprogramsdokument [...]. Definitivt är det så att man från centralt håll vill se detta kulturarv sparad. Du vet, det är essentiellt. (Conservation officer intervju 2013)

Dessa stugor är dock något av ett specialfall och få andra små byggnader eller mer vardagliga miljöer klarar sig lika bra i konkurrensen om vad som betraktas som värdefullt att bevara. En representant för en volontärorganisation beskriver faran i att vissa kulturhistoriska miljöer bortprioriteras trots att de egentligen kan vara delar av uppskattade kulturlandskap:

Och små städers bebyggelse, ja de är kanske inte arkitektoniska underverk men tillsammans ... tillsammans är de ändå en viktig del av vad den irländska landsbyg-

den är. Och dessa miljöer löper nu stor risk att försvinna, och försvinna väldigt tyst. (Georgian Society intervju 2013)

Mer lokala studier, och andra typer av källmaterial, behövs för att fastslå om och hur vissa typer av kulturmiljöer påverkats hårdare av krisen och omprioriteringarna som skett inom den statliga kulturmiljövården.

Enligt flera lokala kulturmiljövårdsarbetare har effekterna av de minskade eller till och med pausade statliga bidragen till det fysiska kulturarvet försvårats då de sammanfallit med några av de kallaste vintrarna i Irlands historia, ett stort övergivande av byggnader och att försäkringskostnaderna för hus äldre än 100 år höjts kraftigt.

Överhuvudtaget så är miljöer som behöver någon slags skötsel mer hotade av krisen. Många kulturhistoriskt intressanta byggnader har blivit övergivna för att de är för dyra att sköta och svåra att återanvända. Det arkeologiska kulturarvet, som var mer hotat när ekonomin blomnade, är inte alls lika hotat som det byggda kulturarvet är nu. (Heritage officer intervju 2013)

Så bidragen som privatpersoner kunnat söka har minskat och försäkringskostnaderna har blivit högre för äldre bebyggelse. Större ekonomisk tyngd läggs därmed på privatpersoner och denna utveckling kommer att behandlas mer i nästa avsnitt.

Skiftningar i sätt att arbeta: Nya händer och uppgifter

Intervjuerna med verksamma inom den irländska kulturmiljövården visar alltså på ytterligare en påverkan av krisen, näm-

ligen ett ökat inslag av icke-statliga aktörer. I krisens Irland har det nämligen uppstått ett ökat behov från statens sida att förlita sig på volontärer, olika grupperingar och privatpersoner för att utföra och bekosta kulturmiljövårdsarbetet i och med nedskärningar av de egna budgeterna.

I det här ekonomiska klimatet så välkomnar vi mer frivilligarbetare. Vi välkomnar mer samverkan. (OPW intervju 2013)

I intervjuerna uppmärksammar både lokala och nationella myndigheter en intern förändring där de alltmer börjat se värdet i att arbeta med och få lokala grupper och individer involverade i visst praktiskt arbete, som exempelvis guidade turer och bevarandearbeten. De begränsade statliga resurserna innebär ett skifte mot ett ökat ansvar på individer för att bekosta och utföra bevarandearbetet. Här är det emellertid viktigt att uppmärksamma, som också Smith (2006) påpekat, att involveringen av allmänhet inte gäller några former av beslutsfattande. Nedskärningarna i de statliga bidragen för kulturmiljövård har gjort att myndigheterna delvis skiftat sitt arbete från egna konkreta bevarandeprojekt och finansiellt stöd av allmänhetens projekt mot att alltmer syssla med rådgivning. Det beskriver de allra flesta lokala tjänstepersoner. I och med att många av bidragen försvunnit är det, som en lokal kulturmiljövårdare beskriver det, upp till de privata ägarna av exempelvis statligt utpekad kulturhistorisk värdefull bebyggelse att hitta egna resurser för att underhålla och bevara Irlands arkitektoniska kulturarv (Heritage

officer intervju 2013). Det är här viktigt att notera att detta förflyttade av kostnader från staten till individer skett i ett land där de senaste årens ekonomiska situation inneburit en växande arbetslöshet och ökande fattigdom samtidigt som skatter och försäkringskostnader stigit (Heritage Officer 2013; NESC 2013). Det ekonomiska utrymmet för kulturmiljövård har således krympt för både stat och allmänhet.

Dessutom har respondenter i både statliga och frivilliga organ observerat ett tydligt ökat lokalt volontäroengagemang och intresse kring kulturarvsfrågor från allmänheten. Det kan förklaras av en ökad arbetslöshet i landet (NESC 2013) och uppfattade behov av att hitta tillbaka till sina rötter och identitet i en omtumlande tid (Irish Community Archive Network intervju 2014, An Taisce intervju 2013). Det senare är även ett driv som diskuteras i tidigare forskning (Bauman 2008; Harrison 2013; Hayward 2010). Den här studien visar därmed hur den ekonomiska krisen på Irland inte bara påverkat den statliga kulturmiljövården utan även tycks ha skapat ett ökat frivilligt engagemang i kulturarvsfrågor samtidigt som den statliga kulturmiljövården blivit mer beroende av just icke-statliga aktörer för att kunna genomföra sitt arbete. Dessa konsekvenser av den ekonomiska krisen, och vad de egentligen innebär för kulturarvsarbetet på lokal nivå, som vilka prioriteringar som görs, vilka frågor och miljöer som värderas och hur maktrelationerna mellan kulturarvsmyndigheter och en kulturarvsintresserad allmänhet påverkas, är frågor som kommer undersökas mer i en vidareutveckling av projektet.

Avslutande diskussion

Det har argumenterats för att stora förändringsprocesser i samhället, som ökad globalisering och migration, kan medföra att officiellt kulturarvsarbete, som en reaktion, fokuserar på att skapa eller än mer framhäva, särskilda nationella narrativ med specifika sociala, religiösa och politiska normer (Harrison 2010). Ekonomiska kriser är också stora samhällsförändringar som då kan innebära ett framhävande av ett visst narrativ om nationen och ett visst kulturarv kopplat till detta. Huruvida krisen inneburit en återgång till en mer traditionell syn på vad kulturarv är, det Smith (2006) identifierat som AHD, medan den breddning av kulturarvsbegreppet som omtalas de senaste decennierna (Atkinson 2008) återigen får mindre utrymme, har varit en central frågeställning i min forskning. Att få fram uttömmande och specificerat material om hur prioriteringar kring konkreta kulturmiljöer, utifrån vilket kulturarv det är, påverkats av krisen, och därmed diskutera krisens påverkan på AHD, visade sig dock svårt. Här behövs mer kompletterande lokala studier. Det som dock uppenbarats är de mer övergripande prioriteringar som myndighetspersoner uttrycker för i intervjuer och dokument. Särskilt förefaller turistlockande och det som uppfattas som typiskt irländska kulturmiljöer getts störst fokus medan privata byggnader på landsbygden, framförallt äldre jordbruksbebyggelse och omoderna hus i byar och småstäder, nedprioriterats. Både intervjuer och policyanalys visar att ekonomin kommit att spela en allt större roll, som i att finansiellt stöd i allt högre grad ges till de projekt som kan generera

ekonomiska transaktioner, som arbetstillfällen och inkomster från turism. En annan tänkbar följd av krisen som skulle behöva undersökas mer handlar om skalan som kulturarvet hanteras på. Begränsade resurser, hårda prioriteringar, stark fokus på hävstångsinvesteringar och jobbskapande samt myndigheters behov av att visa resultat kan öppna upp för en tillbakagång till en mer objektsbaserad kulturmiljövård med fokus på specifika byggnader istället för större och därför dyrare och mer svårgripbara miljöer.

Kan något annat sägas om krisens konsekvenser i relation till AHD? Ja, krisen, och behoven av att betraktas som en del av den nationella ekonomiska återhämtningen, tycks ha drivit kulturarvsmyndigheterna att inordna sig under större ekonomiska och politiska agendor och argumentation tillhörande republikens centrala makt. Pendlebury (2013) har diskuterat ett likande ökat inflytande av andra nutida eliter, det vill säga vid sidan av kulturarvsexperterna, som en slags utökning av det som styr AHD. Kanske torde man dock snarare se det som en partiell skiftning än en ren utökning i och med att kulturarvsexperterna nödvändigt tappat lite av sin makt och kontroll när de införlivar andras agendor i beslut och prioriteringar. En relevant fråga inför kommande studier är hur den ökande involveringen av allmänhet och icke-statliga aktörer kan påverka AHD och maktstrukturerna kring kulturarvet.

Studien väcker flera frågor inför framtiden. Vad händer mer konkret med de miljöer eller spår av historien och de kulturarvspraktiker som inte passar in i en mer slimmad syn på kulturarvet som lättsamt,

turistvänligt, positivt och ekonomiskt produktivt, det som idag inte uppfattas som att kunna hjälpa Irland att komma ur krisen? Här vill jag lyfta geografen Gareth Hoskins (2013) ifrågasättande av det han uppfattar som en allt vanligare förväntan på kulturarvet att alltid vara produktivt och framhävandet av positivt, förädlade och betryggande kulturarv framför de förvirrande, mångsidiga, splittrande, upprörande och konstiga delarna av det förflutna. Det går inte att bevara allt, det blir extra tydligt i tider av kriser, så hur ska urval egentligen göras? Inom kulturarvsforskningen har röster höjts angående att det som betraktas och skyddas som kulturarv växer i en ohållbar takt (t.ex. Harrisson 2013; Cooke 2003). Arkeologen Rodney Harrisson (2013) förespråkar därför att vi måste tänka mer uthålligt kring kulturarv och det förflutna som vi, genom vilket kulturarv som bevaras, idag skapar för framtiden. Harrisson argumenterar för att vi måste glömma vissa saker för att kunna minnas andra. Han ser ett behov av att aktivt välja de kulturarv som är jämlika, representativa och mångfaldiga, medan vi behöver fundera över hur vi ska hantera, som i att ta bort eller hitta andra sätt att använda, de kulturarv som inte är det. Harrison pekar här exempelvis ut kulturarv som förtrycker eller visar en väldigt ensidig bild av historien, vilket inte är samma sak som det splittrande, förvirrande eller upprörande kulturarvet som Hoskins menar att vi också behöver uppleva. På ett sätt kan den ekonomiska krisen tolkas som att den leder till processer av både glömande och ihågkommande. Krisen har minskat antalet kulturmiljöer och kulturarvsprojekt som ges stöd och arbetas med.

Den har omfokuserat vad som ges resurser och utrymme. Emellertid, i en tid av förändring, osäkerheter och konkurrens förefaller ekonomisk argumentation och praktiska hänseenden styra urvalet, och därmed designen av framtidens omvärld, snarare än rättvisa, mångfaldigt och reflexivitet.

Referenser

- Aalbers, Manuel (2009): Geographies of the financial crisis. *Area* 41(1), 34–42.
- Ashworth, Gregory, Graham, Brian och Tunbridge, John (2007): *Pluralising pasts. Heritage, identity and place in multicultural societies*. London, Pluto press.
- Atkinson, David (2008): "The heritage of mundane places". I Graham & Howard (red) *The Ashgate research companion to heritage and identity*. Aldershot: Ashgate.
- Bauman, Zygmunt (2008): *Community. Seeking Safety in an Insecure World*, Cambridge and Malden: Polity Press.
- Boin, Arjen, Paul 't Hart och Allan McConnell (2009): 'Crisis Exploitation: Political and Policy Impacts of Framing Contests', *Journal of European Public Policy*, 16(1), 81–106.
- Bonet, Lluís och Donato, Fabio (2011): The Financial Crisis and its Impact on the Current Models of Governance and Management of the Cultural Sector in Europe. *ENCATC Journal of Cultural Management and Policy*.
- Braunerhielm, Lotta (2006): *Plats för kulturarv och turism: Grythyttan: en fallstudie av upplevelser, värderingar och intressen*. Karlstad, Kulturgeografi, Fakulteten för samhälls- och livsvetenskaper, Karlstads universitet.
- Cooke, Pat (2003): The Containment of Heritage: Setting Limits to the Growth of Heritage in Ireland. *Studies in Public Policy*, 11, 1–108.
- Cusack, Trisha (2001): A 'countryside bright with cosy homesteads': Irish nationalism and the cottage landscape. *National Identities*, 3(3), 221–238.

- DAHG, Department of Arts, Heritage and the Gaeltacht (2014): Built Heritage Jobs Leverage Scheme 2014 Guidance circular. Dublin.
- DAHG, Department of Arts, Heritage and the Gaeltacht (2011): *Statement of Strategy 2011–2014*, Dublin.
- DAHIG, Department of Arts, Heritage, the Islands and the Gaeltacht (2002): *National Heritage Plan. 2002–2007*, Dublin.
- Deenihan, Jimmy (2011): Speech at the conference Place as resource. 27 oktober 2011. http://www.heritagecouncil.ie/fileadmin/user_upload/Events/Place_As_Resource/Presentations/Minister_Deenihan_Conference_Opening_Address.pdf (hämtad 2016-01-08).
- DEHL, Department of Environment, Heritage and Local Government (2008): *Statement of Strategy 2008–2010*, Dublin.
- Derudder, Ben, Hoyler, Michael och Taylor, Peter (2011): Goodbye Reykjavik: international banking centres and the global financial crisis, *Area*, 43, 2, 173–182.
- Drudy, Patrick och Collins, Michéal (2011): Ireland: from boom to austerity, *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 4, 339–354.
- Dümcke, Cornelia & Gnedovsky, Mikhail (2013): The Social and Economic Value of Cultural Heritage: literature review. *EENC Paper*.
- Eogan, James (2010): “The impact of the recession on archaeology in the Republic of Ireland”. I Schlanger och Aitchison (red.) *Archaeology and the global economic crisis. Multiple impacts, possible solutions*.
- Fabiani, Jean-Luis (2014): Cultural Governance and the Crisis of Financial Capitalism *Culture Unbound: Journal of Current Cultural Research*, 6, 211–222.
- Goodall, Brian (1994): Industrial heritage and tourism. *Built Environment*, 19: 93–104.
- Graham, Brian, Ashworth, Gregory och Tunbridge, John (2000): *A geography of heritage: power, culture and economy*. London, Arnold.
- Harrison, Rodney (2010): “What is heritage” i R. Harrison (red.) *Understanding the Politics of Heritage*. Manchester, Manchester University Press.
- Harrison, Rodney (2013): *Heritage: critical approaches*. Milton Park, Abingdon: Routledge
- Harrison, Rodney (2015): Beyond “Natural” and “Cultural” Heritage: Toward an Ontological Politics of Heritage in the Age of Anthropocene, *Heritage & Society*, 8(1), 24–42.
- Hayward, Mark (2010): The Economic Crisis and After, *Cultural Studies*, 24(3), 283–294.
- HC, The Heritage Council (2001): *The Plan 2001–2005*. The Heritage Council.
- HC, The Heritage Council (2007): *Strategic Plan 2007–2011*. The Heritage Council.
- HC, The Heritage council (2011a): News, <http://www.heritagecouncil.ie/news-and-press>, hämtad 2011-12-20.
- HC, The Heritage Council (2011b): Grant Aid for Building Conservation ‘Quanta’ Research.
- HC, The Heritage Council (2012): *Heritage Supporting Jobs, Education and Tourism. Strategic Plan 2012–2016*.
- Hewison, Robert och Holden, John (2014): Turbulent Times: The Prospects for Heritage. <http://heritageexchange.co.uk/sites/default/files/Holden%20%26%20Hewison.pdf> (hämtad 2015-05-05).
- Hoskins, Gareth (2013): Blog note: Decisions, Value and Power, 25 October 2013. <http://codesignheritage.wordpress.com/2013/10/25/decisions-value-and-power/> (hämtad 2014-06-17).
- Howery, Cherkea (2013): The Effects of the Economic Crisis on Archaeology in Greece, *Journal of Eastern Mediterranean Archaeology and Heritage Studies* 1(3), 228–250
- The Irish Examiner (2015): Heritage Council funding slashed by 90%, <http://www.irishexaminer.com/ireland/heritage-council-funding-slashed-by-90-330467.html>, (hämtad 2015-12-28).
- Inkei, Péter (2010): *The effects of the economic crisis on culture*. CultureWatchEurope conference 2010, Brussels, 6–7 September.
- Kentikelenis, Alexander, Karanikolos, Marina, Papanicolas, Irene, Basu, Sanjay, McKee, Martin och Stuckler, David (2011): Health effects of financial crisis: omens of a Greek tragedy. *The Lancet*, 378(9801), 1457–1458.

- Kirby, Peadar och Murphy, Mary (2011): *Towards a second republic: Irish politics after the Celtic tiger*. London, Pluto Press.
- Lagerqvist, Maja (2015): My Goodness, my heritage: Constructing good heritage in the Irish Economic Crisis. *Culture unbound. Journal of Current Cultural Research*, 7, 285–306.
- Lowenthal, David (1985): *The past is a foreign country*. Cambridge, Cambridge University Press,
- Meade, Rosie (2011): Brand Ireland, in *Concept* 2(3), ingen sidnumrering.
- Moldoveanu, Maria och Ioan-Frank, Valeriu (2011): The Impact of the Economic Crisis On Culture. *Review of General Management*. 14 (2), 15–35.
- Negussie, Elene (2006): Implications of Neoliberalism on Built Heritage Management in Sweden and Ireland: Institutional and Ownership Structures. *Urban Studies*, 43(10): 1803–24.
- NESC, National Economic and Social Council (2013): *The Social Dimensions of the Crisis: The Evidence and its Implications*. Council Report 134. Dublin.
- O’Callaghan, Cian, Kelly, Sinéad, Boyle, Mark och Kitchin, Rob (2015): Topologies and topographies of Ireland’s neoliberal crisis, *Space and Polity*. 19(1), 31–46.
- Peet, Richard (2011): Inequality, crisis and austerity in finance capitalism. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society* 2011, 4, 383–399.
- Pendlebury, John (2013): Conservation Values, the Authorised Heritage Discourse and the Conservation-planning Assemblage, *International Journal of Heritage Studies*, 19(7), 709–727.
- Schlanger, Nathan och Aitchison, Kenneth (red.) (2010) *Archaeology and the global economic crisis. Multiple impacts, possible solutions*. Tervuren, Culture Lab Editions.
- Smith, Jaurajane (2006): *Uses of heritage*, Routledge, New York/London.
- Waterton, Emma (2010): *Politics, Policy and the Discourses of Heritage*, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Watson, Steve och Waterton, Emma (2010): Heritage and community engagement, *International Journal of Heritage Studies*, 16(1–2), 1–3.

Maja Lagerqvist, Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet
E-mail: maja.lagerqvist@humangeo.su.se